

MAASEUTUVERKOSTO

2013

MAASEUTUVERKOSTON ESITE |
Tuotantorakennusten uusiokäyttö maaseudulla

Tuotantorakennusten uusiokäyttö maaseudulla

Maaseudun tuotantorakennusten uusiokäyttö ja rahoitusmahdollisuuksia

Tässä oppaassa on esimerkkejä tyhjillään tai vajaakäytössä olleiden maatalouden ja muiden maaseudun tuotantorakennusten uusiokäytöstä. Esimerkkien toivotaan antavan ideoita rakennusten omistajille, maaseutuyrittäjille, suunnittelijoille sekä viranomaisille. Oppaan myötä halutaan edistää vanhojen tuotantorakennusten säilyttämistä ja uusien, maaseudun kehittämistä tukevien käyttötarkoitusten löytämistä.

Rakennusten omistajat ovat keskeisiä vaikuttajia maaseudun vanhojen rakennusten hyödyntämisessä laadukkaasti ja idearikkaasti uusiokäyttöön. Oppaassa esiteltyjen kohteiden omistajat ovat nähneet uusiokäytön positiivisena mahdollisuutena. Esimerkit osoittavat, että uusiokäytössä voidaan hyödyntää hyvin monenlaisia rakennuksia ja moneen käyttötarkoitukseen.

Maaseudun kehittämisessä tärkeä osa ovat toiminnan mahdollistavat, käyttötarkoitukseen soveltuvat tilat. Maaseudun elinkeinoelämän, uusien elinkeinojen ja tuotantomahdollisuuksien kehittämiseen on mahdollista saada rahoitusta. Rahoitusta voi saada myös maaseudun asumisviihtyvyyden, vetovoimaisuuden ja toiminnallisuuden parantamiseen tähtääviin yleishyödyllisiin kehittämis- ja investointihankkeisiin.

Maaseudun kehittämiseen suunnattua investointitukea haetaan alueellisilta ELY-keskuksilta tai paikallisilta Leader-toimintaryhmiltä.

Tämän oppaan suomalaisten esimerkkikohteiden osarahoituksessa on käytetty maaseudun kehittämiseen suunnattua investointitukea. Myös saksalaisten esimerkkikohteiden ja Pohjoismaiden ministerineuvoston NordFramkohteiden osarahoitukseen on käytetty ko. maiden maaseudun kehittämiseen suunnattua investointitukea.

Ota yhteyttä ja kysy lisää

Aloita ottamalla yhteyttä alueesi ELY-keskukseen tai toimintaryhmään.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset neuvovat ja vastaanottavat hakemuksia (www.ely-keskus.fi)

Paikalliset Leader-toimintaryhmät neuvovat ja vastaanottavat hakemuksia (www.maaseutu.fi/leader)

Lisätietoja investointituesta

http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maaseudun_kehittaminen/yritytajyysmaaseudulla.html

<http://www.mavi.fi/fi/index/maaseudunrahoitus.html>

<http://www.mavi.fi/fi/index/maaseudunrahoitus/hanketuet.html>

Oppaan teksti:

Arkkitehti, TKT **Emilia Rönkkö**
Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto

Arkkitehti **Antti Jaatinen**
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Yliarkkitehti **Raija Seppänen**
Maa- ja metsätalousministeriö

Maaseudun vanhoja tuotantorakennuksia kannattaa uusiokäyttää

Miksi olevaa rakennuskantaa kannattaa hyödyntää?

Rakennuskantaa kannattaa hyödyntää senkin jälkeen, kun alkuperäinen käyttö on loppunut. Rakennuskannan hyödyntäminen koko sen elinkaaren ajan on taloudellista ja kestävää kehitystä. Kun maailma muuttuu ympärillämme, arkipäiväisessä tuotantokäytössä olleesta rakennuksesta näkyy, miten maaseudulla on aikanaan eletty ja miten nyt toimitaan. Vanhalla rakennuksella on myös itseisarvoa ja sen säilyttäminen on kulttuuriteko.

Tämän oppaan esimerkit edustavat maaseudulle tyypillisiä päivittäisen toiminta- ja arkiympäristön kohteita. Niiden avulla havainnollistuu, miten uutta yritystoimintaa tai kyläläisten yhteistiloja voidaan perustaa hyödyntäen olevaa rakennetta ja rakennuskantaa.

Tarkoitukseen sopiva käyttö pitää rakennuksen kunnossa

Maaseudun elinkeinojen kehittyessä ja muutuksessa rakennuskantaa, erityisesti maatalouden tuotantorakennuksia, voi jäädä tyhjilleen tai vajaakäyttöön. Tuotannollinen toiminta tilalla on voinut muuttua tai loppua tai tuotantorakennus ei enää täytä nykyaikaisen toiminnan vaatimuksia. Useimmiten rakennukset ovat jääneet tyhjilleen juuri toiminnallisten vaatimusten muuttuessa, eivät niinkään rakenteellisen käyttökäytönsä tai elinkaarensa päättymisen vuoksi. Vaikka tuotantorakennus ei soveltuisikaan enää tämän päivän tuotantoa palvelemaan, se voi sopia moneen uuteen käyttötarkoitukseen.

Tuotantomenetelmien kehittyminen näkyy muussakin kuin maatalouden vanhan rakennuskannan vajaakäytössä tai tyhjenemisessä. Tyhjilleen on jäänyt tuotantolaitoksia kuten meijereitä, myllyjä, ja pienteollisuutta. Tuotantorakennukset soveltuvat usein kokonsa vuoksi

hyvin tilaa vaativaan toimintaan. Tämänkaltaista rakennuskantaa on voitu joustavasti muuttaa moneen kertaan ja moneen hyötykäyttöön. Uudenlainen toiminta kesäteatterina, museona tai vaikkapa filmistudiona on kekseliästä ja lisäksi maaseudun yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa edistävää uusiokäyttöä.

Olevan rakennuksen hyödyntäminen uuteen käyttöön tuottaa monipuolista lisäarvoa taloudellisessa ja kulttuurisessa mielessä. Rakennus on voitu tehdä sellaisista materiaaleista ja sellaisilla rakennustavoilla, joita harvemmin enää käytetään. Lisäksi rakennuksen ympäristö on usein valmiiksi muotoutunut ja useimmiten myös tarvittava infrastruktuuri, kuten tiet ja sähkötkä, ovat valmiina.

Vanhan rakennuksen tekniset ominaisuudet voivat poiketa nykyisin käytössä olevista ratkaisuista. Tavallisesti rakennukseen joudutaan tekemään uuden käytön tarvitsemia rakenteellisia tai teknisiä muutoksia. Vanhaa rakennusta ei pidä kuitenkaan ryhtyä muokkaamaan nykyaikaiseksi uudisrakentamisen periaattein, koska silloin menetetään rakennuksessa piilevät mahdollisuudet ja rakennuksen ”tarina”. Käyttötarkoitusta muutettaessa onkin idearikkaudella, mahdollisuudet hyödyntävällä suunnittelulla ja hyvällä toteutuksella keskeinen merkitys.

Käyttötarkoituksesta riippumatta vanhat tuotantorakennukset on rakennettu yleensä huolella ja tarkoitukseen sopivista materiaaleista. Ne on tehty pitkäaikaiseen käyttöön. Siksi tyhjiillään olleen tai rapistuneenkin rakennuksen korjaaminen ja jonkinlainen uusiokäyttö on kannattavampaa kuin purkaminen.

Pitkä tyhjiillään olo vaikuttaa väistämättä rakennuksen kuntoon. Esimerkiksi luonnonkivirakenteisen eläinsuojan rakennustekninen toimivuus on perustunut mm. eläinten tuottaman lämmön vaikutukseen pitää routa poissa ja muurit

ehjinä. Vaikka rakennus olisi pintapuolisesti rapistunut, sillä voi olla jäljellä paljon käyttöarvoa ja rakenteellista ikää. Siksi monia, haastaviltakin vaikuttavia vaurioita kannattaa korjata, kunhan vaurion aiheuttaja saadaan poistetuksi. Vanhaan rakennukseen voidaan tehdä yksinkertaisia ja edullisia väliaikaisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan tyhjillään olevan rakennuksen säilyminen tulevaisuuden tarpeita varten. Vanhat rakennukset saattavat mahdollistaa vaikkapa seuraavan sukupolven ryhtymisen maaseutuyrittäjiksi. Uusi toiminta voi olla myös osa yrityksen pitkän tähtäimen investointisuunnitelmaa.

Ideoi, käytä päteviä suunnittelijoita, hanki tarvittavat luvat

Maatalouskäytön loputtua tuotantorakennusta voi hyödyntää monin tavoin muussa elinkeino-toiminnassa tai harrastekäytössä. Uusia käyttö-tarkoituksia vanhoille maatalousrakennuksille voi löytyä muun muassa juhlatilana, harrastus-tilana, kulttuuritilana, teatterina tai ravintolana. Uusia käyttövaihtoehtoja ja toteutusratkaisuja pohdittaessa kannattaa käyttää sekä rohkeaa mielikuvitusta että tarkkaa harkintaa. Suunnitteluvaiheessa sidotaan jopa 80 % rakennushankkeen kokonaiskustannuksista, joten etukäteissuunnitteluun käytetty aika tuottaa myös taloudellista hyötyä. Suunnittelussa on aina käytettävä apuna säädösten mukaisia päteviä arkkitehti-, rakennesuunnittelu- ja muita suunnittelijoita. He tuntevat rakennussäädösten vaatimukset ja osaavat arvioida myös eri vaihtoehtojen kustannuksia.

Rakentamiseen ja käyttötarkoituksen muutokseen tarvitaan viranomaislupia, kuten rakennuslupa tai toimenpidelupa tai -ilmoitus. Tulevasta toiminnasta riippuen voidaan tarvita muitakin lupia, kuten ympäristölupa tai elintarvikkeiden käsittelyyn tai myyntiin liittyviä lupia. Toiminnan viranomaisvaatimukset on otettava jo rakennuksen suunnittelussa huomioon. Kaikissa yleis-

sön käyttöön tulevissa tiloissa on lisäksi otettava huomioon paloturvallisuus, poistumisreitit sekä huolehdittava tarvittavista saniteettitiloista ja esteettömydestä.

Rakennuksen ominaispiirteet ja niiden säilyttäminen ovat lähtökohtia pohdittaessa uuden käytön soveltuvuutta vanhaan rakennukseen. Energiaratkaisujen, rakenteiden eristämisen, koneellisen ilmanvaihdon ja muiden teknisten ratkaisujen tulee sopeutua ilman häiritsevää ristiriitaa vanhan rakennuksen ominaispiirteisiin. Hyvin suunnitellen ja taidolla korjaten saadaan esteettisesti, toiminnallisesti ja teknisesti tasapainoinen lopputulos. Kokenut ja koulutettu suunnittelija ottaa huomioon kohteen erityispiirteet ja osaa ratkaista vanhan korjaamisessa eteen tulevia yllättäviäkin tilanteita. Kokemusta ja ammattitaitoa tarvitaan myös työmaalla korjaus- ja muutostöiden toteuttajilta. Hyvä suunnittelu ja hyvin tehty toteutus jouduttavat aikataulua ja säästävät kustannuksia.

Hyviä vinkkejä ammattitaitoisten suunnittelijoiden sekä toteuttajien löytämiseen antavat suunnittelijajärjestöt sekä korjausrakentamiskeskukset, jotka ylläpitävät osaajarekistereitä omilla toiminta-alueillaan. Neuvoja ja tietoa kohteeseen sopivista korjaustavoista kannattaa kysyä myös maakuntamuseoiden asiantuntijoilta.

Reittula – riihestä kesäteatteriksi

Reittulan rihi sijaitsee Ylä-Savossa Haapajärven rantamaisemassa, aktiivimaatilan yhteydessä. Vanha tunnelmallinen rihi on osoittautunut soveltuvan erinomaisesti uusiokäytettäväksi kesäteatteritoiminnassa. Rakennus istuu hyvin maisemaan, ja vastavuoroisesti rakennuksen sisältä avautuu hieno näkymä alas järven selälle. Riihen paksut hirret antavat kesällä viileyttä. Uusiokäytön toteutuksessa on kunnioitettu rakennuksen alkuperää ja tehty muutostöitä riihen ehdoilla. Suunnittelijana on toiminut arkkitehti Jouko Rytönen.

Reittulan riihestä on muodostunut tärkeä tuki-kohta paikallisille asukkaille. Vilkkaan kesäteatteritoiminnan ohella siellä vietetään kyläläisten vuosittaista joulujuhlaa ja pidetään riihikirkkoa. Riihessä on myös vietetty häitä, syntymäpäiviä ja sukujuhlia. Riiheen sopii kerralla n. 150 katsojaa. Rakennuksen omistajan kertoman mukaan pienen maalaiskylän voimat ovat välillä olleet jopa tiukilla, kun kesken rehunteon on riennetty harjoituksiin ja esityksiin. Rihi on kuitenkin

koettu kylän henkireiäksi, jossa kiire ja työpaineet haihtuvat ja kotiin lähtee virkistynein mielin. Riihen viereen kunnostettiin vuoden 2007 aikana tuparakennus, Vanha Reittulan talon tupa, joka siirrettiin uuden navettarakennuksen tieltä Riihiteatterin pihapiiriin. Leader-tuen ohella kustannuksia pystyttiin kattamaan myös omin voimin teatterin lippituloista. Tuvan myötä teatterilaiset pääsevät talvisin harjoittelemaan, jonka lisäksi sitä käytetään mm. kaankudontaan. Reittulan rihi on toiminnallaan pitänyt kylän historiaa ja kyläkulttuuria hengissä tanssin ja teatterin keinoin, sillä kaikki teatterin esittämät tuotannot ovat pohanneet suoraan kylän historiaan. Myös yhteistyö kaupungista tulevien tanssijoiden ja laulajien sekä läheisen Runnin kylpylän kanssa on virkistänyt kylää. Rihi on avannut kyläläisille myös kansainvälisen ulottuvuuden: teatteriryhmä on tehnyt vierailunäytöksiä, ja riihellä on puolestaan vieraillut ryhmiä sekä yksittäisiä esiintyjä Unkarista, Tšekistä ja Saksasta.

Sijainti: Iisalmi, Paaslahden kylä

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Rihi ja tupa, 1900-luvun alku

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2004–2007

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma, tuki yleishyödylliseen investointihankkeeseen (Leader)

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Näyttämö, josta avautuu kaunis näkymä Haapajärven selälle.*
- 2. Uusi katettu katsomo-osa sopeutuu hyvin vanhaan.*
- 3. Kesäteatteriesitys meneillään.*
- 4. Vanha Reittulan talon tupa, joka on kunnostettu kyläläisten käyttöön.*
- 5. Riihen kauniisti patinoitunut julkisivu kätkee sisälleen kesäteatterin.*

Westers – kivinavetasta ravintola ja juhlatila

Westersin puutarhan navettarakennus on hieno esimerkki perinteisestä luonnonkivirakentamisesta. Rakennus on ennen nykyistä käyttöään läpikäynyt monia toiminnallisia ja rakenteellisia muutosvaiheita. Sitä on ajan saatossa esimerkiksi jatkettu molemmista päistään. Navetta muutettiin pihattonavetaksi vuonna 1967. Vuodesta 1975 lähtien rakennusta oli käytetty vähäisessä määrin lähinnä traktorisuoja. Tässä yhteydessä mm. välipohjan palkistoa oli purettu korkean tilan aikaan saamiseksi, ja kivimuurin oviaukkoa oli levennetty suuria maatalouskoneita varten. Vaiherikkaan historian omaava rakennus haluttiin säilyttää tuleville sukupolville sijoittamalla siihen uutta yritystoimintaa. Vanha, 1800-luvun lopulla rakennettu navettarakennus oli kuitenkin parin vuosikymmenen käyttämättömyyden seurauksena varsin huonossa kunnossa, ja mm. välikatko oli romahtanut.

Korjaustöissä suositettiin alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja. Kierrätysmateriaaleja pyrittiin käyttämään silloin kun sellaisia oli

saatavissa. Periaatteena oli, että pienet epätaisuusasiat ja vinoudet saivat säilyä, ja toisaalta uusien osien annettiin myös näyttää uudelta. Vanhoja, hyväkuntoisia rakennusosia ei myöskään haluttu uusia vain "varmuuden vuoksi". Niiltä osin, kun esimerkiksi uusia ikkunoita tarvittiin, ne valmistettiin vanhan mallin mukaan. Rakennus on lämmin ympärivuotisesti, vaikkakin kylmimpänä vuodenaikana navetta palvelee vain tilausravintolana. Vanhasta talliosasta on tehty keittiö, jossa voidaan laittaa ruokaa sadalle henkilölle. Entisessä sikalassa on puolestaan pieni puoti, ja vanha kanala on nyt kanalagalleria, jossa järjestetään kesäisin tilaisuuksia ja näyttelyitä. Vanhaan heinävinttiin on sovitettu kokoustilat. Kesäaikaan navettakahvila sekä puutarha- ja käsityökauppa ovat avoinna joka päivä. Kesällä 2006 Westersissä ryhdyttiin järjestämään "Taiteen Puutarhassa – kulinaarisia konsertteja" -yleisötaapahtumaa. Vanha rakennus miljöineen onkin osoittautunut uudessa käyttötarkoituksessaan monien ratkaisujen osalta toimivaksi.

Sijainti: Kemiönsaari

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Navetta, 1800-luvun loppu

Uusi käyttötarkoitus: Ravintola- ja juhlatila

Korjaus uusiokäyttöön: v. 1997–2000

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, yrityksen investointituki (Leader)

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Näkymä parvelta. Välipohjan palkisto on purettu, kun rakennusta on käytetty traktorivarastona. Nyt korkeaa tilaa voidaan hyödyntää hyvin esimerkiksi konserttien järjestämiseen.*
- 2. Ravintolatila palvelee juhlatilana sekä tilausravintolana.*
- 3. Pääsisäänkäynti.*
- 4. Entinen kanala toimii galleriatilana kesäaikaan.*
- 5. Vanhoja rakennusosia sekä julkisivun alkuperäistä ulkoasua on säilytetty niin paljon kuin mahdollista.*

Stall Biskop – navetasta hevuskuntoutuskeskus

Kruunupyssä sijaitseva Stall Biskop on esimerkki ennakkoluulottomasta maaseutuyrittäjyydestä. Tilalla avattiin vuonna 2010 hevosten hyvinvointiin ja loukkaantuneiden hevosten kuntoutukseen tarkoitettu, noin kymmenpaikkainen hevuskuntoutuskeskus. Se oli käynnistyessään ainoa Suomessa. Hevuskuntoutuskeskuksen tilat on sovitettu 1960-luvulla rakennetun tiilinavetan ja ladon yhteyteen, joita on jatkettu uudisosalla. Vanha tiilirakenteinen navetta sekä lato mahdollistivat sen, että yritystoimintaa ei tarvinnut aloittaa ”tyhjältä pöydältä”, vaan toiminta saattoi aluksi tukeutua olemassa oleviin rakennuksiin. Näin tyhjillään olleet tilat vähensivät yrittäjän alkuinvestointitarvetta yritystoimintaa aloitettaessa. Tällä hetkellä vanha navettaosa toimii tallina yrittäjän omille hevosille. Kuntoutuskeskuksen toiminnalliseen suunnitteluun on haettu malleja Ruotsista ja Tanskasta, jossa vastaavanlaisia hevosalan kuntoutuskeskuksia on ollut jo aikaisemmin.

Esimerkki osoittaa, että hyvä lähtökohta uusiokäytölle on sellainen, jossa toiminnallinen tarve kohtaa mahdollisimman hyvin olemassa olevat puitteet. Tähän liittyy myös se, että uusi toiminta ei aiheuta haittoja suhteessa ympäröivään yhdyskuntarakenteeseen, kuten asutukseen. Eläintenpidon ollessa kyseessä mm. suojaetäisyyksille on asetettu tiettyjä vaatimuksia eläinlajista ja niiden lukumäärästä riippuen. Myös hevosalan yrittäjyys asettaa omat edellytyksensä, jotka on huomioitava toimintaa suunniteltaessa. Hevoset tarvitsevat riittävästi jaloittelutilaa, ja tarvittava maapinta-ala on sijaittava edullisesti suhteessa toimintaan. Ravivalmennus, samoin kuin kaupallinen ratsastustoiminta, on pystytävä sovittamaan suhteessa ympäristöön siten, että se ei aiheuta ristiriitailanteita alueen muun virkistyskäytön suhteen. Eläintenpidon yhteydessä on huolehdittava säännösten mukaisesti myös lannan käsittelystä.

Sijainti: Kruunupyvy

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Navetta ja lato, 1960-luku

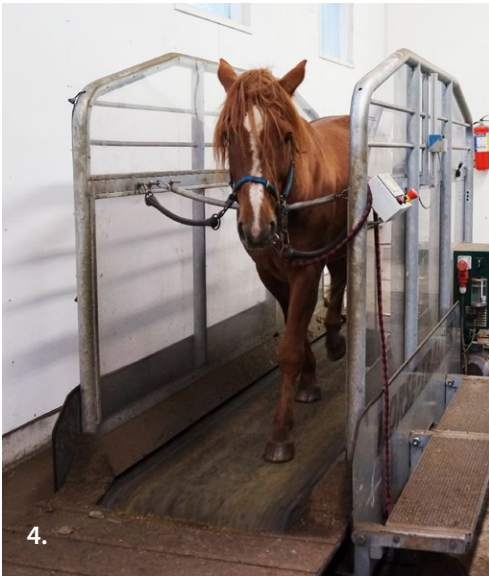
Uusi käyttötarkoitus: Hevuskuntoutuskeskus

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2010

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämisselma, yrityksen investointituki

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Vanha lato-osa yhdistää uudisosan vanhaan tiilirakenteiseen navettaan.*
- 2. Ladossa on runsaasti kuivaa ja väljää sisätilaa mm. hevosten valjastamiseen.*
- 3. Vesikuntoutuslaitetta käytetään erilaisten jalkavammojen kuntouttamiseen.*
- 4. Kuntoutuskeskuksesta löytyvät myös hevosten juoksumatto, solarium, relax- ja spa-palvelut.*
- 5. Hevoset saavat tietenkin nauttia myös ulkoilusta tarhoissa.*

Lauttamäki – navetasta ja meijeristä juhla- ja majoitustila

Lauttamäen tilan pihapiiri on hieno esimerkki 1800-luvun lopun rakennustyylistä. Kokonaisuuteen kuuluu useita rakennuksia, jotka kaikki on pidetty kunnossa. Rakennukset toimivat kotina ja palvelevat majoitus- ja juhlatiloina yritystoimintaa. Tila on suosittu häiden järjestämisspaikka. Pihapiiriin kuuluvassa vuodelta 1860 olevassa riihikirkossa on vihitty avioliittoon lukuisia pariskuntia. Juhlapaikkana toimii suuri hirsirakenteinen navettarakennus. Korjaus- ja muutostöissä on noudatettu periaatetta, jonka mukaisesti vanhan rakennuksen korjaus on yksinkertaisinta ja edullisinta vanhojen tai alkuperäistä vastaavien materiaalien avulla. Tällöin on voitu välttyä sellaisilta muutoksilta, jotka toisaalta nostavat kustannuksia sekä voivat uhata vanhan rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja. Muutostöissä on luonnollisesti kohdattu myös kysymyksiä uuden ja vanhan yhteensovittamisesta. Kutakin tehtyä ratkaisua on punnittu tilannekohtaisesti. Lauttamäen tilan kunnostusprojektissa kaikki tarvittava puutavara on saatu omasta metsästä. Kunnostustyöt on tehty lähes

täysin omana työnä – mukaan lukien erittäin taitavasti tehdyt talonpoikaiset kalusteet. Tilalle onkin myönnetty Talonpoikauskulttuurisäätiön perinteisen rakentamistavan kunniakilpi vuonna 1987 sekä Keski-Suomen kulttuuriympäristöpalkinto vuonna 2006. Perinnetila on mainittu myös Maatalojen valiot -kirjassa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2001).

Vanhan meijerirakennuksen historia on vaiherikas. Meijerissä valmistettiin entsaikoina voita hevoskiertoisella kirnulla, ja valmista tuotetta vietiin Hankoon ja sieltä edelleen laivateitse Tanskaan ja Englantiin saakka. Ennen nykyistä käyttöönsä rakennus on ollut myös asuinkäytössä. Tämän muutosvaiheen myötä, todennäköisesti 1960–70-lukujen tienoilla, rakennuksen vanhat rossilattiat on muutettu maanvaraisiksi betonilattioiksi, minkä on sittemmin todettu aiheuttaneen vaurioita puurakenteisiin. Tällä hetkellä rakennuksessa onkin meneillään lattioiden kunnostustyöt.

Sijainti: Pylkönmäki

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Navetta v. 1900 sekä meijeri 1800-luvun loppu

Uusi käyttötarkoitus: Juhlatila sekä majoitustila

Korjaus uusiokäyttöön: v. 1994–1999

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma, yrityksen kehittämis- ja investointituki

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Hirsirakenteinen navetta on kooltaan noin 40x15m. Karjanpito on lopetettu vuonna 1989. Navetta korjattiin juhlatilaksi vuonna 1996.*
- 2.–3. Navetan kattorakenteita tukevat 4 metriä korkeat kivipaadet ovat vaikuttavia. Suurikokoinen navetta pystytettiin muuttamaan juhlatilaksi ilman suuria rakenteellisia muutoksia. Navettaan on tehty mm. keittiötilat pitopalvelua varten, uusi laipio sekä lautalattia vanhan betonisen lattian päälle.*
- 4. Meijerirakennuksen ja navetan korjatut sisäkatot on tehty omasta puutavaresta.*
- 5. Lauttamäen tilan vanha yhtiömeijeri on korjattu matkailukäyttöön vuosina 1994–1999. Meijerin alakerrassa on tunnelmallisia makuukamareita häävieraista varten.*
- 6. Lauttamäen tilan kokonaisuuteen kuuluu n. 20 rakennusta. Kuvassa vasemmalla vanha väentupa, keskellä meijerirakennus ja oikealla päärakennus.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Savon tila – autotallista jäätelömyymälä

Kuorevedellä sijaitseva Savo on yksi alueen vanhimmista kantatiloista ja edelleen yksi seudun suurimmista tiloista. Savon tilan jugend-piirteinen päärakennus ja poikkeuksellisen hieno kivinavetta ovat helposti tunnistettavia paikallisia maamerkkejä. Alkujaan Turun yliopiston verotilana toiminut Savo on ollut säännöllisesti asuttu ja 1500-luvulta asti saman suvun omistuksessa. Tila toimii edelleen maitotilana.

Tilan toimintaa on pyritty kehittämään monipuolisesti ja tilalla tuotettuja tuotteita on aina myöskin jatkojalostettu tavalla tai toisella. Maa-tilan yhteydessä on toiminut aikoinaan mylly, leipomo sekä kahvila. Nykyinen isäntäpari lähti kehittämään tilan yritystoimintaa aloittamalla vuonna 2009 jäätelön valmistuksen ja myynnin vanhassa tiilirakenteisessa piharakennuksessa. Rakennusta on käytetty alusta lähtien moneen tarkoitukseen, mm. autotallina, asuntona ja navetan maitohuoneena. Elintarvikkeiden valmistukseen ja myymiseen vaadittavat muutostyöt saatiin sovitettua hyvin vanhaan rakennukseen.

Hyvissä ajoin ennen muutostöihin ryhtymistä yrittäjät ottivat yhteyttä terveystarkastajaan, jotta elintarvikkeiden valmistukseen liittyvät vaatimukset tulivat huomioiduksi suunnitelmisissa. Työläimpänä työvaiheena omistajat pitivät vanhan betonilattian purkua entisen sauna- ja pesuhuoneen kohdalta. Uuden toiminnan sovittaminen vanhaan rakennukseen ei sinänsä tuottanut ongelmia, vaan tarvittavat yksityiskohdat saatiin ratkaistua. Jäätelönvalmistus oman tilan maidosta on ollut yrittäjien mukaan hyvä täydentävä lisä maaseutuyrittäjyyteen karjanpidon ohella. Vanhojen rakennusten muodostama kokonaisuus on tukenut yritystoimintaa, sillä asiakkaat tulevat mielellään vanhaan pihapiiriin ihastelemaan historiallisia rakennuksia ja miljöötä. Maatilojen sivuelinkeinot, jotka tuottavat palveluita tai jalostamia tuotteita, suuntaavat myyntinsä pääasiallisesti lähiseuduille.

Sijainti: Kuorevesi

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Autotalli, 1960-luku

Uusi käyttötarkoitus: Jäätelömyymälä

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2009

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma, yrityksen investointituki

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Jäätelönvalmistustila täyttää hyvin elintarvikkeiden käsittelyn edellyttämät vaatimukset.*
- 2. Savon tilan jugend-tyylinen päärakennus on pidetty hyvässä kunnossa.*
- 3. Myymälätilat.*
- 4. Piharakennuksen edustalle on rakennettu kesäterassi, jossa asiakkaat voivat nauttia jäätelöstä ja vanhan pihapiirin tunnelmasta.*

Jauhotehtaasta automuseo

Karstulassa sijaitseva automuseo Wanhat vehkeet on rakennettu vanhaan tyhjillään olleeseen teollisuusrakennukseen. Rakennuksessa on toiminut aikoinaan perunajauhotehdas, jonka tiilirakenteinen päärakennus on vuodelta 1960. Tehtaan toiminta jatkui vuoteen 1971 saakka. Sen jälkeen tilat olivat varastokäytössä, ja tässä yhteydessä alkuperäiseen tehdasrakennukseen on tehty läisiipiä ympärille. Vuonna 2004 nykyinen omistaja osti huonoon kuntoon päässeet rakennukset kunnalta. Vanhaan jauhovarasto-osaan rakennettiin vuonna 2005 avatun automuseon tilat. Tämän jälkeen yritystoiminta on laajentunut varsin monipuoliseksi. Korkeaan hallitilaan on remontoitu juhlatila. Se on suosittu häiden ja muiden tapahtumien viettopaikka. Tämän lisäksi tilojen yhteyteen on rakennettu mm. majoitustiloja, sauna-osasto uima-altaineen, pitseria sekä keilahalli. Nämä ovat tuoneet tervetulleita vapaa-ajan mahdollisuuksia myös paikallisille asukkaille.

Yrittäjän kokemukset vanhan rakennuksen uusiokäytöstä yritystoiminnassa ovat olleet hyviä. Erilaiset toiminnalliset ratkaisut on saatu sovitettua perunajauhotehtaan tiloihin ilman suurempia ongelmia. Museotoimintaa varten vanha varasto-osa vaati lämmöneristyksen parantamista ja kattojen oikaisua. Myös uusia ikkuna- ja oviaukkoja tehtiin. Vanhan teollisuusrakennuksen eri vaiheista kertovia rakenteita on jätetty näkyville. Vaadittavia muutostöitä ja korjauksia varten saatu taloudellinen tuki on ollut yritystoiminnan kannalta keskeistä. Rahoitusta saatiin ELY-keskukselta ja Viisari-Leaderiltä. Yrittäjän mukaan maaseutuyrittäjyyteen tarvitaan rohkeaa innovatiivista otetta, mutta myös realismia maaseutualueiden hintatason ja sijainnin vuoksi. Usein toiminnan monipuolisuus on avainsana onnistuneessa maaseutuyrittäjyydessä. Myös hyvillä kulkuyhteyksillä ja oikeat kohderyhmät tavoitavalla markkinoinnilla on keskeinen merkitys.

Sijainti: Karstula

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Perunajauhotehdas, v. 1960

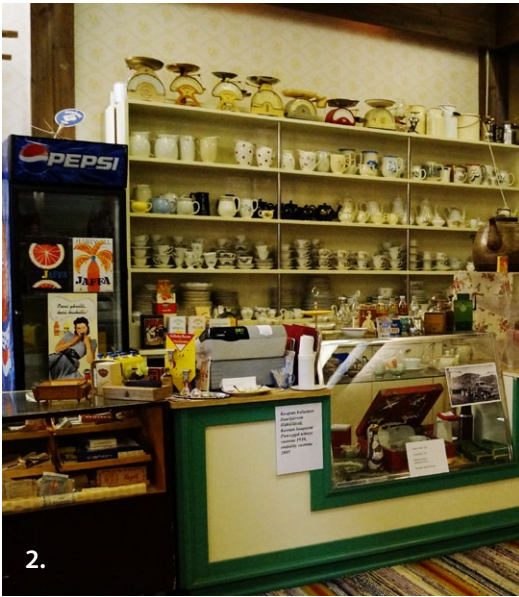
Uusi käyttötarkoitus: Museo, juhlatila, majoitustilat, kahvio ja keilahalli

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2004–2005

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, yrityksen investointituki (ELY, Leader)

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Vanha perunajauhotehdas.*
- 2.–3. Museon kokoelmia. Ajatus automuseotoiminnasta syntyi yrittäjän omasta autoharrastuksesta.*
- 4. Hallitilan korkeutta on hyödynnetty rakentamalla uusi puurakenteinen parvitiila. Vanha nosto-ovi on jätetty näkyviin tarjoilutiskin taustalla.*
- 5. Keilahallin radat saatiin sovitettua vanhan pilaririvistön mukaisesti, eikä rakenteita tarvinnut purkaa.*

Tuomola – perinneriihestä kylätalo

Tuomolan vanha kantatila sijaitsee Orivedellä, kumpuilevan viljelymaiseman keskellä. Tila on perustettu 1500-luvulla, ja se on toiminut viljatilana. Nykyisen omistajan pääelinkeinona on kuitenkin rakennusalan yrittäjäyys. Tuomolan tilan perinneriihiprojekti on hyvä esimerkki maaseutualueiden yhteisöllisyyden edistämisestä. Nuori isäntäpari päätti kunnostaa vuonna 1917 valmistuneen riihen kylän yhteisten tapahtumien pitopaikaksi. Muutostyö valmistui vuonna 2007, ja riihessä sijaitsee nyt museotilat, buffet, tanssilattia, keittiö- ja wc-tilat sekä höyrykonehuone. Vuosittain pidettävät perinneriihipäivät, joilla järjestetään mm. työnäytöksiä vanhoista työmenetelmistä, ovat paikallinen ykköstapahtuma. Riihessä järjestetään myös yhteisöllisiä kulttuuritapahtumia sekä yritystilaisuuksia. Tunnelmallinen riihi sopii myös häiden viettopaikaksi.

Rakennus on sovelnut uuteen käyttöönsä hyvin. Suurimpia rakenteellisia lisäyksiä olivat riihen päätyyn rakennetut keittiötilat ja wc-tilat.

Ne on sijoitettu vanhan hirsirungon ulkopuolelle lautarakenteiseen osaan. Korkeaa tilaa on hyödynnetty rakentamalla pieni parvihuone, jonka alapuolella sijaitsee varsinainen riihitupa. Siihen rakennettiin muutostöiden yhteydessä luonnonkivestä massiivinen sisäänlämpiävä uuni. Näin tuvan lämmittäminen tapahtuu perinteisellä tavalla. Tuvassa voidaan järjestää esimerkiksi kokouksia. Isännän innostus vanhoihin koneisiin näkyy muun muassa höyrykonehuoneessa, jossa sijaitsee aikoinaan riihen puinnissa käytetty vanha höyrymoottori.

Sijainti: Orivesi

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Riihi, v. 1917

Uusi käyttötarkoitus: Kylätalo, kokoontumistila

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2007

Tukimuoto: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, tuki yleishyödylliseen investointihankkeeseen (Leader)

Kuvat viereisellä sivulla:

1. Riihituvan kokoustila.

2. Riihituvan yläpuolella sijaitsee pieni parvihuone.

3. Perinneriihessä on vietetty myös häitä. Morsiusparin kuljetus hoituu omalla kalustolla.

4. Vanha lattia oli osittain rikkoontunut työkoneiden painosta, ja osa laudoista jouduttiin vaihtamaan uusiin. Tässä uusi materiaali sulautuu hyvin vanhaan.

5.–6. Perinneriihipäivillä esitellään perinteisiä työmenetelmiä. Riihen edustalla oleva höyrykonehuone pitää sisällään toimivan voimanlähteen.

Villilä – kartanon navetasta filmistudio

Villilän säteriratsutila on todennäköisesti perustettu jo 1450-luvulla. Kartanossa oli maapinta-alaa vielä 1930-luvulla yli 1100 ha. 180 lehmän navetta, joka on kooltaan 60 metriä pitkä, yli 21 metriä leveä ja pinta-alaltaan 1300 m², on vuodelta 1864. Sen ulkoasua uudistettiin ja yhtenäistettiin muiden tuotantorakennusten kanssa 1920-luvulla arkkitehtitoimisto Frosterus & Gripenbergin suunnitelmien mukaan. Eläinten pidon loputtua navetta toimi konepajan käytössä vuoteen 2002 saakka. Myös konepajavaiheesta on nähtävillä merkkejä rakennuksen ulkoasussa. Kunta on tämän jälkeen suunnitellut ja toteuttanut useita kartanoalueen kunnostus- ja uusiokäyttöprojekteja. Navettaan on syntynyt yksi Suomen suurimmista filmistudioista, Villilä Studiot. Kokonaisuus mahdollistaa kaikki keskeiset elokuvatuotantoon tarvittavat resurssit; tuotantohenkilöstön, studiotilat, ulkokuvauspaikat, elokuvan tekoon tarvittavan välineistön ja palvelut sekä osarahoituksen. Elokuvakeskuksessa on myös säännöllistä Satakunnan ammattiopiston tarjoamaa av- alan

koulutusta. Navettarakennuksen alakertaan on rakennettu uudenaikaiset toimistotilat ja elokuvien työstöön tarvittavat äänitysstudiot, tekniset työtilat, auditoriot ym. tuotantotilat sekä opetustilat Nakkilassa toimivan käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen käyttöön. Ullakolle on rakennettu lisäksi n. 850 m² studiotila. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuria ei ole haluttu juurikaan muuttaa rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksen vuoksi. Päätyn sijoitettu kierreporras vastaa mittakaavaltaan vanhaa rehusiiloa, mutta on selvästi nykyaikainen. Myös sisäänkäynti on ilmeeltään moderni. Vaikka rakennuksen sisätilat täyttävät nykyajan tekniset vaatimukset, antaa suuri, monia vaiheita kokenut rakennus ulkoarkkitehtuurillaan studiotuotantokäytölle uniikit puitteet, jotka näkyvät komeana maamerkinä läheiselle valtatielle. Kohteen suunnittelijana toimi arkkitehtitoimisto Matti Asmala.

Sijainti: Nakkila

Alkuperäinen käyttö ja rakennusvuosi: Navetta, v. 1864

Uusi käyttötarkoitus: Filmistudiot sekä opetustilat

Korjaus uusiokäyttöön: v. 2002

Tukimuoto: EAKR-rahoitus, yrityksen investointituki

Kuvat viereisellä sivulla:

- 1. Studion sisäänkäynti on sijoitettu julkisivun keskelle.*
- 2. Navetan päädyssä ovat uudet poistumistienä toimivat kierreportaatt.*
- 3. Ulkoarkkitehtuuriin tehdyt muutokset ovat sovussa vanhan miljöönsä kanssa.*
- 4. Navettaan on sijoitettu täysin modernit studiotilat. Navetan ja tallin muodostamaa pihapiiriä on käytetty kuvauspaikkana useissa pitkissä elokuvissa, kuten "Täällä Pohjantähden alla", "HellaW" ja "Vuonna -85".*

Kohde-esimerkkejä Saksasta

Luomutuotanto- ja matkailutila, Neu Lubbenau, Saksa

Entinen itäsaksalainen kolhoositila on muutettu yhtiymäksi. Tila on vuodesta 1991 lähtien toiminut luomutilana, jossa on mm. sikoja ja lypsylehmiä. Tilan kokonaispinta-ala on 1000 ha. Tilalla valmistetaan tilamaidosta mm. jäätelöä, ja se tuottaa nykyisin myös matkailupalveluja. Tätä varten vanha navetta on muutettu majoitus- ja kokoontumistiloiksi. Suunnittelusta on vastannut paikallinen arkkitehti. Paikan erikoisuutena on, että vieraat voivat halutessaan yöpyä joko tavanomaisessa sängyssä tai heinillä nukkuen. "Heinähotelli" on ollut käytössä vuodesta 2005 lähtien. Majoitushinta on 25 € / aikuinen, ja lapsen yöpyminen maksaa 1,5 € / lapsen ikävuosi 10 ikävuoteen saakka. Yöpymiskertoja on noin 3000 kpl vuodessa.

Von Lochowin maatila, Petkus, Saksa

Von Lochowin perinteikkään maatilan nuori isäntäpari on kehittänyt tilalleen hyvin monipuolista yritystoimintaa. Rakennukset olivat päässeet osin rapistumaan pitkän tyhjillään olon vuoksi. Leader-tuen avulla toteutettiin vanhan navetan korkeaan vinttitilaan monipuolinen kiipeilykeskus.

Lisäksi tila on saanut investointitukea majoitustilojen rakentamiseen vanhan rukiinsiemenen tutkimuskeskuksen tiloihin sekä n. 200 km pitkän rullaluistelu-ureitin rakentamiseen, joka kiertää ympäröivässä maalaismaisemassa. Historiallisesti arvokasta vanhaa päärakennusta korjataan kodiksi ja osin majoitustiloiksi.

Kuvissa olevaa navettarakennusta on korjattu vähitellen alkuperäisellä tyylillä ja materiaaleilla. Navetan katto on valjastettu aurinkoenergian tuottamiseen.

Talliyriitys, Zossen, Saksa

Talliyriitys on perustettu entiselle itäsaksalaiselle kolhoositalille vuonna 1995. Tilalla vuokrataan tallipaikkoja yksityishevosille ja tarjotaan ravihevosten valmennusta. Hevospaikkoja on noin 60. Entisen kolhoosin rakennuksia on kunnostettu ja hyödynnetty mahdollisimman paljon. Vanha vasikkakasvattamo on saneerattu perheen asunnoksi ja lypsykarjanavetta on muutettu talliksi. Tilalle on saatu maaseudun yritysinvestointitukea. Tuen ehtona on ollut mm. toiminnan jatkaminen 12 vuotta. Omistajien mukaan ympäristölupa- ja rakennuslupasäännökset ovat tiukat. Tilan tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluu myös energiatehokkuuteen liittyviä parannuksia. Nykyinen öljylämmitys tullaan lähivuosina muuttamaan osittain aurinkoenergialla toimivaksi.

Tilalla on kehitelty hyvin toimiva pihattotarhojen pohjarakenne. Pohjalla on 30 cm sepeliä (murskattua vanhaa betonia), tämän päällä kumiset verkkomatot (noin 10 euroa / m²) ja mattojen päällä 10 cm hiekkaa. Tarha on salaojitettu. Vesi suodattuu pinnasta tehokkaasti alempiin kerroksiin, tarhat pysyvät kuivina pahimmallakin sateella eivätkä hevoset kuraannu. Myöskään routa tai jää eivät haittaa pohjarakennetta.

Panimo "Brennereischeune und des Weidendons", Schlepzig, Saksa

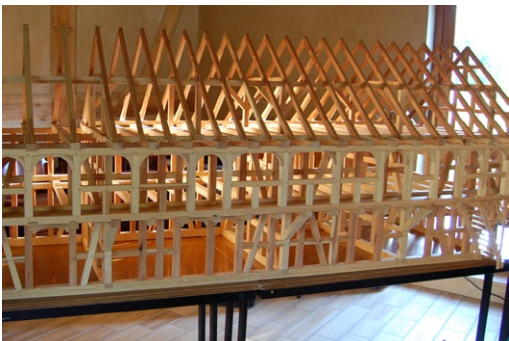
Vanhat panimorakennukset on kunnostettu alkuperäistä tyyliä ja rakentamistapaa kunnioittaen. Kokonaisuuteen kuuluu tislamo sekä vanhaan panimoon sijoittuva ravintola. Leader-rahoituksen avulla panimon lähiympäristöön on toteutettu viihtyisiä ulkotiloja.

Kylätalo Oberlaupenstal, Borgisdorf, Saksa

Paikallisen seurakunnan omistaman, mutta kyläyhdistyksen kunnostaman kylätalon alakerrassa oli aiemmin kotieläinsuoja ja yläkerrassa asuintiloja ja varastoja. Rakennus on suojelukohde. Yhteisölliseen hankkeeseen on saatu tukea 75 %. Peruskorjauksen suunnitteli berliiniläinen arkkitehtitoimisto ja kyläläiset toteuttivat hankkeen talkoovoimin. Tällaisessakin toteutusmuodossa tarvitaan säädösten mukaisesti "vastaava mestari" eli työmaanjohtaja, joka vastaa että rakennustyö tehdään hyväksyttyjen suunnitelmien mukaisesti.

Ohjeita rakennuksen uusiokäyttöön

Lisätietoja rakentamiseen ja vanhan korjaamiseen:

www.nba.fi

www.rakennusperinto.fi

www.korjaustieto.fi

www.rakennustieto.fi

Pohdi rakennukselle sovelias uusi käyttötarkoitus.

Uusia käyttövaihtoehtoja ja toteutusratkaisuja ideoidessa kannattaa käyttää rohkeasti mielikuvitusta ja tarkkaa harkintaa. Paras lopputulos saavutetaan, kun uusi käyttötarkoitus valitaan rakennuksen ehdoilla siten, että uudet toiminnalliset tarpeet sopivat mahdollisimman luontevasti paikan olosuhteisiin ja olemassa oleviin puitteisiin.

Huomioi tulevaisuuden mahdollisuudet. Mikäli uusiokäyttö voisi olla ajankohtaista vasta tulevaisuudessa, monilla yksinkertaisilla ja edullisilla väliaikaisratkaisulla, voi varmistaa tyhjillään olevan rakennuksen säilymisen tulevia tarpeita varten. Vedenpitävä katto sekä ehjät räystäät ja sadevesikourut ovat rakennuksen säilymisen edellytys. Kiireellinen väliaikainen säänsuojaus voidaan hoitaa vaikka pressuilla. Pintavesien valuminen perustuksiin estetään riittävällä maankallistuksilla pois päin rakennuksesta. Perustusten ja seinien läheltä poistetaan rakennusta vaurioittavat puut ja pensaat.

Teetä kuntoarvio rakennusalan ammattilaisella sekä tarvittaessa tarkempi kuntotutkimus rakenteiden sekä mahdollisten LVIS-tekniisten järjestelmien kunnosta. Vaurioiden syyt on selvitettävä. Aiemmin tehtyjä virheitä ei toisteta tai peitetä rakenteiden alle piiloon. Havaituista vaurioista ja korjausvaihtoehdoista kannattaa keskustella rakennusalan asiantuntijan kanssa.

Hanki ammattitaitoiset, osaavat suunnittelijat. Esitä ideasi ja tavoitteesi säilyttää vanhaa ja uudistaa rakennusta sen ehdoilla. Suunnitteluvaiheessa sidotaan jopa 80 % rakennushankkeen kokonaiskustannuksista. Pätevä suunnittelija osaa ottaa suunnittelussa huomioon rakennuksen ominaisuudet ja toiminnan edellyttämät viranomaisvaatimukset. Myös rakennustyön toteuttajien ammattiosaaminen on tärkeää. Vanhaa korjattaessa eteen tulee yllättäviä tilanteita, joihin on osattava reagoida työmaalla. Kerralla hyvin tehty työ säästää monilta murheilta.

Selvitä uuden käytön edellyttämät muutos- ja korjaustarpeet.

Erityisesti on pohdittava lisälämmöneristämistarpeita suhteessa uuteen käyttötarkoitukseen, märkätilojen rakentamistarpeita ja yleensäkin uusia tilan tarpeita. Riittääkö toiminnallisen tason pitäminen nykyisellä tasolla vai tarvitaanko käytettävyyden lisäämistä? Muutostöissäkin on noudatettava rakentamismääräyksiä, mutta niiden soveltamisesta vanhan rakennuksen ehdoilla kannattaa keskustella rakennusvalvonnan kanssa.

Laadi realistinen kustannusarvio. Hankkeen toteutukseen tarvitaan aina omaa rahoitusta. Ota selvää, voiko yritys- tai yhteisölliseen investointiin saada lisäksi tukea tai rakennussuojeluavustuksia.

Valitse sellaiset muutos- ja korjaustavat, joilla rakennuksen alkuperäinen tyyli ja sen arvot voivat säilyä.

Vanhaa rakennusta ei pidä ryhtyä muokkaamaan nykyaikaiseksi uudisrakentamisen periaattein. Muutos- ja korjaustöissä kannattaa suosia alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja, jotka on todettu vuosikymmenten tai vuosisatojen saatossa hyväksi ja toimiviksi.

Uusi vain tarpeellinen. Vanhoja käyttökelpoisia rakennusosia ei kannata uusia vain varmuuden vuoksi. Vanhan rakenteen korvaaminen uusilla teollisilla materiaaleilla voi johtaa vaurioihin. Vaikka rakennus olisi rapistunut, sillä voi olla jäljellä paljon käyttöarvoa ja rakenteellista ikää.

Jos käytät uusia materiaaleja tai osia, älä naamioi niitä vanhan näköiseksi.

Hanki tarvittavat luvat. Uusiokäyttöön otettaviin rakennuksiin sovelletaan voimassaolevia rakentamissäädöksiä. Investointitukea saavissa hankkeissa on lisäksi noudatettava säädettyjä tukiehtoja. Rakentamiseen ja käyttötarkoituksen muutoksiin tarvitaan rakennuslupa tai toimenpidelupa tai ilmoitus sekä mahdollisia muita viranomaislupia. Rakennustyötä ei saa aloittaa ilman rakennusvalvontaviranomaisen lupaa.

”Sen sijaan että meidän tulisi rakentaa pääasiassa itseämme ja nykyisen ajan tarpeita varten sekä sitä silmälläpitäen, että muuttuva aika vaatii muutoksia rakennuksissa, pyrimme me rakentamaan jälkipolvia varten, joiden tarpeita emme ensinkään voi aavistaa...”

”Sääntönä voidaan pitää, että rakennus on vanhaksi ja tarkkaan nautittava.”

(Heikki Siikonen, Urho Åberg ja V.A. Arola, Pienviljelijän rakennusoppi, Maatalousseurojen keskusliitto, 1935, s.12.)

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Maaseutuverkoston
muodostavat Manner-
Suomen ja Ahvenanmaan
maaseudun kehittämis-
ohjelmien toimijat. Toimi-
joita voivat olla esimerkiksi
yksittäiset ihmiset, yrittäjät,
yhdistykset, neuvonta- tai
etujärjestöt.

MAASEUTUVERKOSTO

maaseutuverkostoyksikkö

PL 167, 60101 Seinäjoki
www.maaseutu.fi

mmm.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.mmm.fi

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto

PL 4100, 90014 Oulun yliopisto
www oulu.fi/architecture/